

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar.) — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za označila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Ptujski tabor odložen.

Blagi narodnjaki ptujskega okraja sklenoli so na male meše den pozvati slovensk narodni shod, da bi narod dobil prilike javno naglašati svoje želje, svoja zahtevanja v raznem oziru. V to svrhu je voljen bil odbor. V isti odbor izvoljen bil je g. dr. Vekoslav Gregorič, odvetnik v Ptuj, kot predsednik, č. g. Božidar Rajč, župnik pri sv. Barbari v Halozah, kot namestnik, g. A. Jurca, trgovec v Ptuj, kot blagajnik, in g. Fr. Poljanec, odvetniški koncipijent v Ptuj, kot tajnik. Tabor bi se imel vršiti pod milim nebom na travniku blizu železniške postaje ptujske, in ki je last č. o. minoritov v Ptuj.

Predmeti pa, o katerih bi se naj bilo javno razpravljalo, bili so tako odbrani: I. „Uradi na Slovenskem in slovensščina“ govori g. dr. Zarnik, odvetnik v Ljubljani; II. „Kako kmetu pomagati v gospodarskem oziru?“ govori g. Ivan Kukovec, deželni poslanec iz Ljutomer; III. „Šolstvo“ govori g. profesor Šuklje iz Dunajskega Novega mesta; IV. „Volilni red naj se spremeni“ govori g. dr. Vošnjak, državni poslanec celjskega volilnega okroga; V. „Sedanji položaj Slovencev“ govori č. g. Božidar Rajč, župnik pri sv. Barbari v Halozah. Med točkami posameznimi vršiti je se imelo petje in godba. Tako je bilo nameravano taborvanje osnovano.

V nenavzočnosti g. predsednika je dne 13. avgusta t. l. č. g. Rajč vložil prošnjo pri c. k. okrajnem glavarstvu ptujskem, naj vlada dovoli tabor. Okrajni glavar g. plem. Premerstein je precej dne 16. avgusta t. l. odgovoril, da ne more dovoliti tabora. Odbor zamore se zoper to pritožiti do 30. avgusta t. l. pa kakor se kaže ni upanja, da bi sedaj tabor bil dovoljen od vlade in toraj ni mogoče, da bi se vršil dne 8. septembra ali na male meše den.

Iz jako zanesljivega vira znamo, da nam vlada taborovanja v Ptuj ni dovolila morebiti kakor da bi sploh taborov ne trpela ter Slovincem

javne takšne shode hotela zabraniti. To ni pravi uzrok. Velikoveč vlada jih ne želi sedaj, letos, to pa zaradi posebnega političnega položaja, v katerem se nahajamo. Drugo leto jih nikakor ne misli več braniti in takrat se hočemo Slovenci vzdignoti povsod, ter v vsakem slovenskem okrajnem glavarstvu pozvati tabor. Potrpimo toraj še do tiste dobe pa pripravljajmo se tudi krepko in čvrsto na isti čas. Ptujski tabor toraj ni vseskozi prepovedan ali zabranjen, ampak le na ugodnejši trenutek — odložen! Tako mislimo, tako želimo in upamo!

O ljudskem šolstvu na slovenskem Koroškem.

(Spisal V. J.)

II Kako pa je z našimi učitelji? Na dvozrednih šolah je večinoma eden učiteljev Nemeč, kateri slovenski ne razume. Na tri- in več razrednicah je isto tako, da navadno le eden učiteljev slovensko govori. Kaj neki bi naši Nemci rekli, ako bi se na nemških šolah nastavljali nemščine nezmožni učitelji? Ali bi ne upili in strašno razsajali? Gotovo in to po pravici! Zakaj pa bi mi Slovenci ne smeli protestirati proti takemu nenaravnemu početju naših šolskih oblastnij? Kar pa je slovenskih učiteljev, teh je velika večina nemškutarjev, to je tacih, kateri svoj materni jezik zametujejo in le nemščino hvalisajo. Pokazali so dovolj jasno, da so nasprotniki naroda našega slovenskega, ko so drug za drugim pristopali k društvu „deutscher Schulverein“. Nek nadučitelj izrazil se je uže večkrat: „ich bin satt, wenn ich nur ein windisches Wort höre,“ t. j. sit sem, ako le slovensko besedo slišim. Ali s takim govorjenjem ne kaže, da on zametuje in zasramuje materni svoj jezik? In taki učitelji podučujejo našo mladino! Ali niso resnične besede Slomšekove, da učitelji naši izpodkopavajo pri mladini ljubezen do svojega materinega jezika, do roda svojega? Ali niso to dovolj žalostne razmere?

Da pa naši učitelji slovenski jezik iz šole in tudi vsakdanjega življenja izbacujejo, kaže resnica,

da otrokom zapovedujejo med seboj le nemško pogovarjati se, ljudstvo le nemško pozdravljati in lahko imenujemo učitelje, kateri deco v šoli kaznujejo, kedar jim je zatožena, da se slovensko pogovarja in slovenski pozdravlja. V šoli daje učitelj vse zapovedi le v nemškem jeziku, z otroci le nemško govori, ako ga razumejo ali ne, to je vse edno — saj je sedaj narobe svet, zakaj bi se tudi pedagogična načela na glavo ne stavila? — Materni naš jezik se toraj v naši domači šoli ne le zanemarja, ampak čisto izbacuje in vendar je trdil nemški Ritter, da se nam nikakšna krivica ne godi.

Sedaj pa pojdemo v šolo in pogledimo si šolarčke prvega leta. Kaj zapazimo? V začetku se v materinem jeziku, uči ali čez nekoliko tednov pride nemščina na vrsto in vse se muči, učitelj s otroci, otroci pa s tujim, jim neznanim jezikom tako, da se nam iz srca smilijo. V enem letu se morajo naučiti slovensko in nemško brati in pisati. Pa še to malo materinščine bilo je našim nemškovanim učiteljem preveč. Sklenli so v nekem svojem društvu, da naj bi se naši otroci učili najpopred nemški in potem še le slovenski brati in pisati, to se pravi: hoteli so slovenščino čisto iz šole potisniti, kajti ako bi bila njih želja obveljala, rekli bi bili pozneje: sedaj itak ni potreba več slovenščine, ker je v višjih oddelkih vse le nemško. Ali ni to narobe svet? Ali se ni našim gg. učiteljem v glavi mešalo? Kaj neki bi storil slavni učitelj Pestalozzi, ako bi bil mogel iz groba vstati in bi bil to neumnost slišal? Gotovo bi prejel za metljo in take ljude po zasluženju brez usmiljenja vun pometel.

V višjih oddelkih pa je vse nemško; nobene slovenske knjige tu več ne najdeš, ne slišiš več slovenskega glasu, vse je nemško, kakor gori v „rajhu“. Ni se toraj čuditi, da otroci najvišjega oddelka slovensko brati ne znajo. Da je to resnica, kaže nam pritožba vseh slovenskih katehetov na slavno škofijstvo, v kateri zahtevajo odstranitev teh nenaravnih razmer. Sedanja naša šola toraj deluje tudi krščanskej izreji naših otrok nasproti.

Ali se pa naši tako šolani otroci tudi nemščine do dobrega naučijo? Nikakor ne. Le daj si od enega naših izšolancev nemšk list pisati in videl bodeš, koliko in kakšnih kozlov bodeš dobil. Slovenskega pisma pa uže celo ne morejo spisati, ker se slovenščine nikdar učili niso. Tako toraj naši otroci niti slovenščine niti nemščine ne znajo. To je žalosten sad nemškutarije!

Sedaj vprašamo: Ali se nam res nikakšna krivica ne godi? Ali se pri nas spoštuje §. 19. državnih osnovnih postav? Sveta dolžnost naša je usmiliti se mladine naše, da ji bode prilika dana v domačej šoli prav izobraževati se.

Kako naj bode naša domača šola osnovana, da bode mladini prav koristila in kaj nam je

storiti, da se naše šole v tem smislu preustrojijo, bočemo razložiti v drugem delu našega spisa.

(Dalje prib.)

Gospodarske stvari.

Kaj s sadonosnim drevesom po toči poškodovanim storiti.

Huda toča naredi, da drevje najmanje tri leta boleha. Na velikem drevesi se da le malo početi. To presega človeške moči. Kdo bi mogel vse vejevje oblesti in s čim omaziti. Drugače pa je pri še mladih drevescih, do katerih je mogoče priti in pri katerih se tudi z mažo dohajati more.

Tam, kamor točo na deblo, vejo ali na grano vdari, se koža ali prav za prav skorja prebije, zmučka in od dosečajne zveze izlušči. Skorja odstopi od ličja, od beline in od najmlajših lesnih tkanin. Imenovani deli pa so poglavitni sprevajavci sočni, posredovavci rastlinskih snovi med koreninami in med listjem. Če se toraj skorja odbije ali kakor koli uniči, se te plasti, po katerih se sokovi pretakajo neposredno solnčnim žarkom in zraku izpostavijo, se posuše in tako nesposobne postanejo nadalje rastlinske sokove, toraj rastlinsko hrano, na dotična mesta sprevajati. Tako nastanejo po deblu, po vejah in granah hude rane, t. j. odlučeni goli prostori, na katerih ni več življenja, po katerih se sok od spodaj na vzgor in naopak ne more več pretakati. Po tem takem pa se drevo ne more več tako pravilno rediti, kakor bi trebalo, ono v rasti zaostaja, prav za prav iz prva celo preneha, na evet in sad pa še misliti ni. Listje, grane in veje se začno sušiti in dostikrat drevo pogine, v najboljšem slučaju le po času okreva. Včasih, zlasti pri nekterih drevesnih sortah, kakor pri črešnjah, slivah, breskvah se začne drevesni sok po ranah cediti, ta sok na zraku in soluci zavreje, postane kisel in pokvari skorjo, ličje in belino okolo sebe. Tako se napravijo na takih mestih debele grče, objamejo okoli in okoli deblo ali vejo in zadržujejo ves sočni pritok. Iz tega nastanejo boleznij najprej črni prisad in slednjič rak.

Iz tega natančnega popisa pogubnih nasledkov toče je dovolj jasno, da mora vsak sadjerejec, kteremu je mar, da si drevje po toči poškodovano ohrani, da rane na deblu in vejah najprej vplivanju zraka in solnea odtegne, namesto odbite ali oluščene skorje drevesu drugo varovavno obvezo da, ktera gole soke sprevajajoče organe varuje, da se ne posuše.

Odbito in odčesnjeno skorjo je treba previdno izrezati, pa ne po strani, ampak rez mora se peljati naravnost na les, da rana prevelika ne postane in se tako držati in potegovati, kakor se drži, kedar se drevju pušča.

Brž, ko je rana vse odlučene in odbite kože prosta in osnažena, se mora z mrzlim pa tekočim